

Ege'de İşgal Bölgesinin Ortasında Düşmana Direnen “Akıncılar”

Teoman ERGÜL*

I. Giriş

Anadolu, çeşitli uygarlıkların ve kavimlerin geçiş, kesişme yolu üzerinde olduğu için bütünüyle her zaman güçlü bir merkez tarafından yönetilememiştir. Anadolu'ya yönelen yeni bir göç, zayıflayan ve bozulan “merkezî yönetim”, ekonomik nedenler, çeşitli kesimlerin, yöneticilerin, askerlerin, belirli bir inanç sahiplerinin, köylülerin başkaldırısına yeni bir yönetim arayışına girmesine neden olmuştur. Bu makalenin konusu Milli Mücadele döneminde Ege'deki “akıncılar” olarak sınırlandırıldığından soruna Batı Anadolu eksenli bakmak zorunluluğu bulunmaktadır.

“*Tarih'in babası*” olarak tanımlanan Herodotos ünlü kitabının hemen başında Lidya'da iki önemli başkaldırıdan söz etmektedir. Birincisi, Kralın karısının teşviki ile başkaldıran ve tahtı ele geçiren Gyges'in öyküsüdür. Bu başkaldırı üç ayrı şekilde anlatılmaktadır.¹ Herodotos'un sözünü ettiği ikinci başkaldırı öyküsü, bütün Anadolu ve bu arada Lidya'nın Persler tarafından ele geçirilmesinden sonra yaşanmıştır (İÖ 547). Pers Kralı Kyros Sardis'i işgalinden sonra İyonya'nın işgalini tamamlamak ve Sardis'i korumak görevini generallerinden Tabalos'a, yönetimini de Paktiyas'a bırakarak geri dönmüştür. Paktiyas, bir süre

* Hukukçu, yazar.

¹ Herodotos, *Herodot Tarihi*, Müntekim Ökmen çevirisi, Remzi Kitapevi Birinci Baskı, 1973, s. 23 vd.; Eflatun, *Devlet*, İkinci Kitap; Diğer öyküler için Bkz. Ergül, Teoman; *Mitolojide Manisa*, 2. Baskı, Kitap Atelyesi, s. 49.

sonra Lidyalıları Tabalos'a karşı kıskırtır ve yönetime el koyar. Başkaldırıcıyı bastırmak üzere Kyrus, Mazares'i Lidya'ya gönderir, isyanın bastırılmasından sonra, Kroisos'un önerisi üzerine savaşçı Lidya halkı silahtan arındırılır, müzik, dans ve eğlence ile avutulur:

Birisini gönder savaş silahları taşımalarını yasak et; mantolarının altına uzun gömlekler, ayaklarına kothornos giysinler; çocuklarına kitara çalmayı, müzikle ve ticaretle uğraşmayı öğretsinler. Kısa zaman sonra bunların erkek değil kadın olarak yetiştiklerini görecek ve sana karşı çıkmalarından çekinmeyeceksin.²

La Boetie, buna “*halkların alkışlaştırılması*” nitelemesinde bulunmaktadır.³

İÖ 400 yıllarında, genç Kyrus'un, İran'da kardeşinin oturduğu tahtı ele geçirmek için Lidya'dan başlattığı başkaldırı ise bu bağlamda özel bir yer tutmaktadır.⁴

Haçlı seferleri sırasında 1182 yılında General İonnes Komnenos Vatatzes, Philadelphia/Alaşehir'de isyan eder, isyana Sardis ve Lidya da hemen katılır. Yedi yıl sonra Philadelphia, yerel bir yöneticinin başlattığı yeni bir isyana sahne olur. 1204'te Dördüncü Haçlı Seferi, İstanbul'un işgaliyle son bulur. Merkezi yönetimin dağılması ile birlikte Anadolu'da pek çok bağımsız devlet kurulur.⁵

Elli yıl sonra Selçuklular döneminde Amasyalı Baba İlyas ile Adıyamanlı Baba İshak'ın biri birine ulamalı, Hıristiyan fukara köylülerin de katıldığı heterodoks nitelikli büyük isyanının Anadolu'nun siyasi, kültürel ve ekonomik yapısına tartışılmaz etkisi olmuştur. Moğolları arkasına alan Selçuklu merkezi yönetimine karşı Kayseri ve Kırşehir'deki Ahilerin direnmesi ve beyliklerin muhtar nitelik kazanması bu büyük başkaldırının sonucudur.

Bu büyük sosyal patlamadan yüz elli yıl kadar sonra Simavna Kadısı Şeyh Bedrettin'in fikren beslediği Yahudi dönmesi Torlak Kemal ile Türkmen Börklüce Mustafa'nın, İzmir/Karaburun ve Manisa'da ortaklaşa başkaldırıları da Anadolu'nun başkaldırı ortam ve geleneğinin kilit taşlarıdır. Başkaldırıları hiç durmamıştır; Yavuz Sultan Selim zamanında Şahkulu isyanı, I. Ahmet döneminde Kuyucu Murat Paşa'nın bastırmak için Anadolu'da büyük zulüm yaptığı Celali başkaldırıları, 17, 18 ve 19. Yüzyılda Anadolu'yu ve Osmanlı İmparatorluğu'nu derinden sarsmış, etkilemiştir.⁶

² Herodotos, *age.*, s. 79.

³ Etienne de la Boetie, *Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev*, çev. Mehmet Ali Ağaoğulları, İmge Yayınevi, 2011.

⁴ Ksenofon, *Anabasis/Onbinlerin Dönüşü*, çev. Tanju Gökçöl, 1985.

⁵ Clive Foss, *Bizans ve Türk Dönemlerinde Sardis*, çev. Çiğdem Önal Emiroğlu, Salıhlı Belediye Başkanlığı Kültür Yayını, Ankara 2011, s. 106 vd.

⁶ Mustafa Akdağ, *XVII. Asırda Saruhan'da Eşkıyalık ve Halk Hareketleri; XVIII ve XIX. Yüzyıllarda Saruhan'da Eşkıyalık ve Halk Hareketleri ile Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası* eserlerine bkz.

II. Birinci Dünya Savaşı Sırasında ve Savaş Sonrasında Batı Anadolu

Yabancı çıkarlarını ve sermayesini korumak amacıyla Anadolu köylüsünün geçim kaynağına el koymaya çalışan Düyun-u Umumiye'nin istismarcı, kendi devletinin kötü yönetimine, büyük toprak sahiplerine, mütegalibelere arka çıkan adil olmayan uygulamalara karşı Ege'nin her dağında bir başkaldırı ateşi yanmıştır. Bunu topraklarından çok uzaklara asker olarak giden gençlerin çeşitli nedenlerle memleketlerine kaçak olarak dönmeleri de körüklemiştir. Erol Toy bunlara “*Dağ Kralları*” demektedir.⁷ En ünlüleri Atçalı Kel Mehmet⁸, Çakırcalı Mehmet Efe⁹ ve Demirci Mehmet Efe'dir. İncelemeye çalıştığımız Milli Mücadele dönemi ile bu dönem arasındaki bağı Demirci Mehmet Efe kuracaktır.

Osmanlı İmparatorluğu'na ve onun yaşamasına izin verdiği yabancı sermayeye karşı başka dağa çıkanlar da vardır: Nazilli'de Yörük Ali Efe, Postlu Mestan Efe, Gökçen Efe, Çerkez Ethem ve kardeşleri, Parti Pehlivan, Halil Efe, Sarı Mehmet Efe, Bakırlı Saçlı Mustafa Efe, Tireli İsmail Efe, Kadıdağlı Pehlivan Efe ve pek çokları.¹⁰

Bütün bu liderler ve çevrelerine toplanan zeybekler, efeler, kızanlar düzene, merkezi otoriteye karşı çeşitli nedenlerle başkaldırmışlardır. Düzenin suçlu saydığı ve yakalanmaları için arkalarına özel jandarma birlikleri sevk ettiği insanlardır. Ancak, Yunanların İzmir'i işgal edip Anadolu'da doğu, batı ve kuzey yönlerinde ilerlemeleri üzerine kendilerini takip eden jandarma yetkililerinin istekleri, dağdaki arkadaşlarının önerileri veya kendiliklerinden milli mücadele içinde yer almışlardır.¹¹ Milli Mücadele döneminde Sarı Mehmet Efe, Tireli İsmail gibi eşkıyalığa dönenler¹² olmuş ise de büyük çoğunluk kurtuluş ile birlikte silahlarını teslim edip, devletin kendilerine uygun bulunduğu yerlerde yaşamayı kabul etmişlerdir.¹³

Eşkıyalıktan milli mücadele yandaşlığına dönüşüme örnek olarak Parti Pehlivan olayını *Yüzbaşı Selahattin'in Romanı*'ndan okumakta o günlerin havasını ve bu kişilerin psikoloji ve evrimlerini anlamak için yarar bulunmaktadır:

Gün açıldığı zaman Akhisar'dan gelen yolcular, Parti Pehlivan'ın yanındakilerle birlikte Akhisar'a geldiğini ve bizi aradığını söylediler. Kazım Bey bunu duyunca: “Çabuk olalım, yol değiştirerek Akhisar'a yetişelim.

⁷ Erol Toy, *Türk Gerilla Tarihi*, s. 140 vd.

⁸ Çağatay Uluçay, *Atçalı Kel Mehmet*, İstanbul, 1968.

⁹ Yaşar Kemal, *Çakırcalı Efe*, YKY.

¹⁰ Teoman Ergül, *Kurtuluş Savaşında Manisa*, 2. Baskı, Kebikeç Yayınları, özellikle s. 378 vd.

¹¹ Ergül, *age.*, s. 137,

¹² Ergül, *age.*, s. 426, 383.

¹³ Niş/Söker, *Türk İstiklal Harbi, Büyük Taarruzda Takip Harekatı*, 1969, s. 161: Kırkağaçlı Saçlı Mestan Efe'nin 12 Eylül günü Yunanların çekilmesinden sonra 14 Eylül günü silahlarını teslim etmesini isteyen 16. Tümen Komutanı Aşir Bey'e cevabı “Mahalli hükümetin teşkili hasebiyle vatanıma acizane hizmetim ve ahalinin hüsnü şahadeti ve Miralay Aşir Beyefendi'nin vaki müracaatı üzerine efradıyla silahları hükümete teslim ettim. Şimdi ben de efradı ahali gibi hizmet ve köyümde ikamet edeceğimi arz ederim.”

Bu eşkiya herif bizi soymak ve öldürmek için arıyor. Ben bunu tanırım, dünyanın en namussuz adamıdır. Bir de bu herif bizi çırılçıplak soyar ve biz de Akhisar'a öyle gidersek maskara oluruz.”

....

“Bir süre daha gittikten sonra Akhisar gözükte.

“Ama bir süvari kafilesinin karma karışık geldiğini gördük. Bunlar herhalde Parti Pehlivan ve adamlarıydı. Biraz sonra yaklaşınca ben bağırdım:

“-Parti Pehlivan içinizde mi? Bir adam:

“-Benim, dedi.”

....

-Sen Akhisar'a gidiyorsun değil mi?

“-Evet.

“-O halde ben öğlene kadar burada beklerim, Kazım Bey gelsin görüşelim. Tehlikeyi ucuz atlatmıştık.

“Sonradan öğrendik ki Parti Pehlivan, Akhisar'dan çok şey çalmış, gasbetmiş, yola çıkmış; Akhisar'a dönüş olanağı yokmuş. ¹⁴

Bir süre sonra Parti Pehlivan Akhisar'ın direnişinde görev alarak *Redd-i İlhak* kurulunda üye olacak, Gölarmara-Bintepeler bölgesinin korumasını üzerine alacaktır.

Hemen burada Çerkez Ethem'in Salihli-Bozdağ cephesinde egemenlik kurmasından sonra Gölarmara bölgesinde kumandayı eline alan Parti Pehlivan'ın durumunu Bayar'ın kaleminde de okumakta yarar vardır:

Ben, kuvvetlerimi ve cepheyi teftişe çıktığım zaman çoğunlukla Bintepeler'de Parti Pehlivan'ın müfrezesine rastladım. Hepsini Osmanlı usulüne göre atlarından inerler ve beni saygı ile selamlardı. ¹⁵

Çerkez Ethem'le Ankara'nın arasının bozulduğu günlerde, Kazım, Kütahya'ya gittiğinde Ethem'in karargâhında, Parti Pehlivan'ın ona saygı ile, “*Bizî ez-meyin, hiç olmazsa beni bir bahane ile müfrezemle iste, buradan ayır,*” dediğini anlatmıştır.

Çerkez Ethem'e son olarak gönderilen beş milletvekilinden oluşan kurul üyesi Celal Bayar, TBMM'nin 30 Aralık 1920 tarihinde yapılan gizli oturumunda, özellikle Parti Pehlivan'ı “*Battal Gazî*” diye övmekte ve Kazım'ın sözlerini teyit etmektedir. ¹⁶

III. Milli Mücadele'nin Başlangıcında Eşkiyalık İthamları

Milli Mücadele'nin başlangıcında işgallere karşı direnenler, direnmeyi örgütleyenler, işgalciler ve onların yandaşları tarafından, Devletin resmî yazışmaların-

¹⁴ İlhan, Selçuk, *Yüzbaşı Selahattin'in Romani*, 2. Cilt, 1976, s. 71.

¹⁵ Celal Bayar, *Ben de Yazdım*, 1976, s. 2520.

¹⁶ TBMM *Gizli Celse Zabıtları*, İş Bankası Yayınları, C. I., s. 293.

da, Mütareke basınında, “*Kuva-yı Gayr-ı Millîye*”, “*Kuva-yı Bağîye*”, “*sergerde*”, “*şekavet ehli*”, “*Kemalî çeteleri*”, “*dinsiz*”, “*fıtne-i bağîye*” ve “*Anadolu’nun yeni Celâlleri*”, “*çete*” gibi sözlerle sürekli aşağılanmıştı.

İstanbul Hükümeti ve Mütareke basınının bu tavrına ilk tepki Alaşehir Kongresi sırasında gösterilmiştir:

Milli hareketin ve milli hareket ile çalışan heyet ve şahsiyetlerinin en başlıca mazhariyetsizliklerinden biri de maksadın anlaşılabilmesidir. Tekrar izaha hacet yoktur, herkes anlamıştır, kanaat getirmiştir ki maksat birdir; Yunanı kovmak. Bunun aksi hedefe gitmek alçaklıktır. Biz bunu şimdiye kadar hiç anlatamadık. Avrupa gazeteleri bizi çetecilik ile tahkir ettiler. (Hacim Muhittin /18.8.1919).¹⁷

Alaşehir Kongresi’ne aynı gün verilen bir önergede de aynı tespiti görmekteyiz:

...Ve Kongre temyiz heyeti şu fikrimize iştirak tenezzülünde bulunurlar. Binaenaleyh bu husus ileride teşkilâtımızın çetecilik ve çapulculuk şeklinde olmayıp muntazam ve askeri tertibata tabi olduğunu ve bu babda mütehasısların da mütalaa ve tecrübesinden istifade edildiğinin muhterem Kongrece bir karar ile tesbiti ve bu hususun hakıpay-ı Şahaneye arz ve makam-ı Sadarete iblağıyla, beyannameler vasıtasıyla Dersaadet ve civarında ilan ve ecnebi veya yerli gazeteler vasıtasıyla neşrine teşebbüs buyrulmasını teklif ve rica ederim.

Aynı gün Kongre’nin amacının General Milne’ye bildirilmesi için verilen önergede de aynı endişe: “...Kongre’nin istihdaf eylediği gaye, memleketin sükûn ve asayişini ihlal edecek çeteler teşkili olmayıp...”¹⁸ sözleriyle dile getirilmiştir.

Sadarete ve İzmir’deki İtilaf Orduları Başkomutanı General Milne’ye yapılacak bildirimlerde de aynı yakınma Hacim Muhittin tarafından yapılmaktadır:

Bu gaye sırf Yunanlıların memleketimizden tardından ibaret olduğunu ne İstanbul anlamış ve ne de Hükümete anlatmak kabil olmuştur. Bizi birçok yük altına koymuşlardır. Ne kadar evsaf-ı sefile (küçültücü nitelikler) varsa atfettiler. Vatanın kurtuluşu için cansıparane çalışırken böyle itham olunursak şüphesiz hepimizin teessürünü, teessüfünü mucip olur.¹⁹

18 Ağustos tarihli oturumda Sındırgı delegeesi Ethem Bey, Hükümetin tutumunu şöyle anlatmaktadır: “Esasen Babîali bize fena gözle bakıyor. Hey’eti kiramanın hepsini zümre-i necibe değil, reziliye zannediyor.”

Daha sonraları 10 Eylül 1919 tarihinde, Alaşehir ve Havalisi Umum Kuva-yı Millîye Komutanı Mustafa, Akhisar Kaymakamlığı’na gönderdiği bir yazı ile

¹⁷ *Bahkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı’nın Kuva-yı Millîye Hatıraları*, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1967.

¹⁸ *Age*, s. 148.

¹⁹ *Age*, s. 152.

İzmir/Aydın Valisi İzzet'i Kuva-yı Milliye için kullandığı “çeteler” deyiminden dolayı protesto ediyor ve bundan böyle bu deyimın kullanılmasını istiyordu.

Balıkesir Kongresi'nin 4 numaralı kararında da “çetecilikten nefret ve teşkilât-ı muntazama” özellikle vurgulanmıştır.

Aynı duyarlılığı Aydın bölgesi için de görüyoruz. Aydın ve Havalisi Kuva-yı Milliye Komutanı Hacı Şükrü İtalyan İşgal Komutanı Bencaui'ye verdiği cevapta da şunları söylemiştir: “Kuva-yı Milliye'nin askeri birliklerle ilgisi yoktur. Biz çete değiliz, Yunan barbarlığının ortaya çıkardığı birleşik, meşru bir kuvvetiz. Yunan muzalimleriyle neye mal olursa olsun pençeleşmeye yemin ettik.”²⁰

Bu algımanın ve yabancı basın, Mütareke basını, işgal kuvvetleri ve İstanbul Hükümeti tarafından sürekli tekrarlanıp sömürülmesinin, ilk günlerde milli mücadeleye başlayanların geçmişleri yanında, başka objektif nedenleri de vardır. Bu nedenler savaş ilan etme hakkı kabul edilen Padişah-halifenin iradesi olmadan asker ve para toplanması olarak iki noktada toplanmaktadır.

Milli hareketi suçlayan Dürrizade Abdullah Efendi'nin fetvasında, “Padişahın yüksek emirleri olmadan halktan asker toplamaya kalkışıp, görünüşte askeri besleme ve donatma bahanesiyle ve gerçekte mal toplama sevdasıyla kutsal şeriat ve Padişah'ın emirlerine aykırı olarak”, “eşkıya düzeyinde” sözleri ile bu husus açıkça ifade edilmiştir. Aynı anlayış, Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin 11 Nisan 1920 tarihli *Takvim-i Vekayi*'de yayınlanan bildirisinde de eşkıyalık” ve “isyan hareketi” vurgusu ile dile getirilmiştir.

Meclis-i Mebusan açıldığında asker ve para toplamak fiileri hakkında Prens Sabahattin de Rauf Bey'e yakınmada bulunmuştur:

Hüsrev [Gerede] Bey, Prens Sabahattin Bey'in benimle görüşmek istediğini söylediği zaman, bir anda belki bunları hatırlayarak şaşırıp ne görüşeceğiz dedim. Fakat Hüsrev Bey'in “Yok, belki faydalı olur,” deyişi üzerine “Peki” diye muvafakat ettim. Bir randevu alındı ve Kuruçesme'deki eski Fer'ye Sarayı'nda buluştuk. İyi giyinmiş, redingotlu, güler yüzlü, nazik, sempatik görünüyordu. İkimiz karşı karşıya oturduk. Selâm sabahtan sonra, ilk sözü şu oldu.

– Beyefendi nedir bu Anadolu'da olan zulüm? Ahalinin parası alınıyor muş, vermeyenler dövülüyor muş. Buna nasıl cevaz veriyorsunuz?

– Evet, öyledir, dedim. Ahaliden para alınıyor. Vermeyenlerden de zorla alınıyor. Sebebini söyleyeyim. Yunanlar İzmir'e çıktılar, ortalığı ateşe ve kana boyayarak ilerliyorlar, her taraf açık... Buradaki Harbiye Nezareti buna seyirci... Bunların karşısına sadece eline silah alan gençler karşı çıkıp cephe tutuyorlar. Muharebe ediyorlar. Dişleri, tırnaklarıyla savaşıyorlar. Bunları giydirmek, beslemek lazım. Bunun için de kasaba ve şehirlerde cepheye gitmeyen zenginlerden, bunların iâşesi için para toplanıyor. Parası olup da vermeyenlerden de yine o cepheadaki adamlar tarafından zorla alınıyor. Mesele budur.

²⁰ Zeki Saruhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, C. II., s. 70.

- Aman efendim, bu zulümdür. Buna nasıl cevaz verilir?
 - Efendim, ırzına, malına kasteden düşmanı memleketten çıkarmak için hayatını siper eden adamlar bunu yapıyor. Başka para yok ki, nereden bulup verelim. Eğer siz daha iyi bir yolunu biliyorsanız, ben şimdi Mustafa Kemal Paşa’ya yazayım, teşrif edin orada idare edin daha iyi.
 - Aman efendim ben oraya nasıl giderim.
 - Öyle ise ne olacak gitmezseniz.
- Sinirlendim, bıraktım çıktım. Fesimi unutmuşum, arkadan getirdiler.²¹

IV. Milli Mücadele Günlerinde Batı Anadolu’da “Akıncılar”

“Akıncı” terimi, tarihsel geçmişte içinde, “çete benüz genç bir terimken”, kumandanlarının iştirak etmediği ve yüzden az kuvvetle akın yapanların adı olarak kullanılıyordu. Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk dönemlerinde ordunun öncüsü, keşif faaliyetinde bulunan, düşman kuvvetleri hakkında taktik ve operasyonel bilgiler toplayan, yaptıkları yağma, çapul ve tahrip etkinlikleriyle düşmanın moralini kırmayı amaçlayan ileri kol kuvvetleri idi. On yedinci yüzyıldan sonra bu görev serhat boylarına ve Kırım Hanı emrindeki Tatarlara terk edilmişti.²² Milli Mücadele döneminde, Çerkez Ethem Bey kuvvetlerinin, Ege Bölgesi’nden çekilip Yunanlara iltihak etmesinden sonra, Gördes-Demirci-Simav-Sındırgı bölgesinde oluşan direnişçilere “akıncılar” adı verilmesinin öyküsüne kısaca değinmek istemekteyiz. Üzerinde pek fazla durulmamış Batı Anadolu’da iki yüz bin kişilik işgal ordusunun ortasında oluşturulan ve yaşatılan, dağlık, ormanlık oldukça büyük bu direnme coğrafyası, işlevleri ve milli mücadeleye katkısı açısından, Güney Anadolu’da Maraş, Urfa ve Antep’te görülen kent direnmelerinden daha büyük bir öneme ve yere sahiptir.

Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Bey’in komutasında 1921 yaz aylarında örgütlenen ve Kurtuluş’a kadar faaliyette bulunan “akıncılar”, İzmir’in işgalinin hemen ardından Ege’de başlayan direnişin sürdürülmesi anlamını taşımaktadır.²³

İlkin-Tekeli, “sivil temelli bir siyasal hareketten söz edildiğinde, var olan merkezi siyasal otoritenin denetimi dışında, onun benimsediği amaçları ve çözüm kalıplarını aşan, bir yöredeki değişik toplumsal güçlerin katılımıyla ve onlara dayanarak gerçekleştirilen hareketler anlatılmak istenmektedir” sözleriyle bize bir tanım vermektedirler.²⁴ Gördes-Demirci-Simav-Sındırgı bölgesinde, değişik toplumsal güçlerin katılımı ve onlara dayanılarak gerçekleştirilen asker destekli ancak askeri olmayan akıncılar hareketinin merkezi siyasal otoritenin denetimi dışında ve onun benimsediği amaç ve çözüm kalıplarına aykırı bir yol takip ettiklerini söylemek mümkün değildir. Ancak burada “merkezî siyasal otorite” İstan-

²¹ Orbay, *age.*, s. 252.

²² Polat Safi, “Üç Tarz-ı Çete”, *Kebikeç*, Sayı: 34, s. 83 vd.

²³ Akıncı, *Demirci Akıncıları*, TTK Yayını, 1978.

²⁴ İlhan Tekeli-Selim İlkin, *Ege’deki Sivil Direniş’ten Kurtuluş Savaşı’na Geçerken Uşak Heyet-i Merkezîyesi ve İbrahim (Tabtakılıç) Bey*, TTK Yayını, 1989.

bul'dan Ankara'ya kaymıştır. Bu merkez kaymasının yarattığı karmaşa gözden uzak tutulmamalıdır.

Demirci ve Gördes, Saruhan Sancağı'nın kuzeyindeki dağlar üzerinde kurulu iki ilçesidir. 30 Ağustos 1922'de kesin kurtuluşa kadar Gördes üç, Demirci dört defa işgal edilmiştir. Gerek Gördes'in gerekse Demirci'nin işgalleri ova kasabalarında ve yerleşim merkezlerinde olduğu gibi kesintisiz devam etmemiş, bu iki ilçe tümüyle devamlı olarak Yunan işgali altında tutulamamıştır. Bu değişken askeri hareketlerin doğal sonucu olarak da bu bölgede sürekli bir iktidar oluşmamış; istikrarlı bir yönetim var olmamıştır.

Çerkez Ethem ve Kuva-yı Seyyare, Yunanların tam egemenlik kuramayacaklarını anladıkları Kütahya'ya bağlı Simav ve Balıkesir/Karesi Sancağı'na bağlı Sındırgı da dahil olmak üzere bu bölgede, kendi düzenlerini kurmak istemişlerdir. Kütahya'yı merkez edinmişler, kendi adamlarını Mıntıka Komutanlıklarına ve Kaymakamlıklara atamışlardır.

Bugünlerde Saruhan Sancağı bu ilçeler dışında tümü ile işgal altındadır. Ankara, Saruhan Sancağı'na Mutasarrıf olarak Rauf Bey'in bacanağı Bnb. Aziz Bey'i atamıştır. Bnb. Aziz Bey Saruhan Mutasarrıfı olarak Demirci'ye gelmiştir. 23 Kasım 1920'de Ankara hükümeti, Demirci Kaymakamlığı'na da İbrahim Ethem Bey'i atamıştır.

İbrahim Ethem Bey hukukçudur. Çeşitli yerlerde özellikle Balıkesir'in Sındırgı bölgesinde Nahiye müdürlüklerinde bulunmuştur. Balıkesir Barosu'nun ilk kurucularındandır.²⁵ Balıkesir'in işgalinden birkaç gün önce Balıkesir'i terk etmiş, bir süre Bursa ve İstanbul'da kaldıktan sonra milli mücadeleye katılmak üzere İnebolu yolu ile Ankara'ya geçmiştir. Ankara Hükümeti'nden görev istediğinde de, özellikleri yukarıda özetlenen daha önce hizmet verdiği bölgedeki Demirci Kaymakamlığı'na atanmıştır. İbrahim Ethem Bey, Demirci'ye hareket ettiğinde, Çerkez Ethem olayı da başlamıştır. Kütahya'da Çerkez Ethem Bey'i ziyaret eder, olumsuz herhangi bir davranışla karşılaşmaz. Özellikle Çerkez Ethem'in Yunanlılara sığınması olayını yaşamış ve tarafsız bir biçimde bizlere aktarmıştır.²⁶

İbrahim Ethem 23.12.1920'de Demirci'ye gelmeden önce 18 Eylül 1920'de Yunanlılar Demirci'yi kendiliklerinden, güven içinde olmadıkları için terk etmişlerdir. Demirci, Kuva-yı Seyyare'nin egemenliği altına girmiştir. Dr. Fazıl müfrezesi Demirci'dedir ve hesapsız, kitapsız pek çok iş yapılmaktadır.

Aynı şekilde 20 Kasım'da Gördes Yunanlıların çekilmesi üzerine Kuva-yı Seyyare egemenliği altına girmiştir.

Özellikle Çerkez Ethem'i takip eden ordu birliklerinin Gördes ve Demirci'den çekilmelerinden sonra bölgede "Birkaç jandarmadan" başka bir güç kalmamıştır. Buna karşılık bölgede ve civarda eşkıyalık yapan, halktan zorla para ve

²⁵ *Balıkesir Baro Dergisi*, S. 436, s. 31.

²⁶ Akıncı, *age*, s. 22 vd.

kiymetli eşya gasp eden asker kaçakları ile Rum çeteler dolaşmakta, halka düşman kadar korku salmaktadır.²⁷

Mart ayında (13 Mart 1921) Kütahya Mutasarrıflığı, İbrahim Ethem Bey'i Gördes Kaymakam vekilliğine atamıştır. Bu vekâlet 24 Nisan'a kadar sürecektir. İbrahim Ethem Bey, Gördes'e atanmasının iki nedeni olduğunu yazmaktadır. Birincisi Gördes sınıra daha yakındır. İkinci neden ise Çerkez Ethem'in sağ kolu sayılabilecek Parti Pehlivan'ın bölgede bulunmasıdır.²⁸

Parti Pehlivan Manisa Cezaevi'nde gardiyan iken, işgal üzerine birkaç hükmü ile Akhisar'a geçmiştir. Çerkez Ethem Bey'in Salihli cephesine egemen olmasından sonra, Poyrazlıların tuttıkları Bintepeler cephesine kumanda etmiş ve Çerkez Ethem'in de büyük güvenini kazanmıştır. Kuva-yı Seyyare'de Alay Komutanlığı görevi üstlenmiş, iç isyanlarda görev yapmış; son olarak da İnönü Savaşı sırasında, Kütahya'yı düzenli ordudan geri almak isteyen Çerkez Ethem'in inatçı saldırılarında Cephe Komutanı olarak Ethem'in emirlerini yerine getirmek için çalışmıştır. Ancak, bir süreden beri Ethem'le arasının düzgün olmadığı, Çerkez Ethem'in celladı İbrahim Çavuş'u Eskişehir'de öldürmesi ile anlaşılmaktadır.²⁹ Çerkez Ethem'in Kütahya'dan Yunanlılara doğru çekilmesi sırasında ise, onunla bağının koptuğunu olayların akışından çıkarabilmekteyiz. Örneğin; Kütahya'ya gelen Kazım'dan gizlice kendisini Çerkez Ethem'den ayırmalarını rica etmesi, Demirci'ye oldukça geç ulaşması, Demirci'de Çerkez Ethem'e rapor vermeğe kendisinin gelmeyip, Halil Efe'yi göndermesi, Halil Efe'nin Çerkez Ethem'in verdiği direnme emrini ifa etmekten kaçınması Ethem'le ilişkilerinin göstergeleridir.

Gördes Kayacık/Tahtalı değirmenlerinde ise cephane, silah ve özellikle topların Yunanlılara teslim edilmemesini sağlamış ve topları geriye gönderdikten sonra 33 kişi ile Gördes dağlarına çekilmiştir. Düşman işgal mıntıkası içinde Gördes, Demirci hattında kurulması düşünülen Akıncı örgütüne girmesi için İbrahim Ethem Bey büyük çaba sarf etmiştir. Parti Pehlivan Hükümeten/Ankara'dan endişe ettiğinden dağlarda eşkiya olarak kalmayı tercih ediyordu.³⁰

İbrahim Ethem Bey'e göre, Parti Pehlivan eşkıyalık yapmayan, ahaliyi soymayan, hakaret etmeyen bir çetecedir. Daima hükümet yandaşı olmuştur. Bütün mücadele içinde İbrahim Ethem Bey ile birlikte kaldığı için bu yargıya güvenmek gerekmektedir. Ancak, yine İbrahim Ethem Bey'e göre, cahil olduğu için idare edilmesi gerekir. İyi rehber, amire ihtiyacı vardır.

Gerçekten de ailesinin bütün fertlerinin zarar görmesine, karısının esir edilmesine, kayınpederinin ve bir kayınbiraderinin şehit olmalarına ve bir kayınbiraderinin esir düşmesine karşın direnmesini büyük bir inançla sürdürmüş; kavga-

²⁷ Cengiz Eroğlu-Murat Babuçoğlu, *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Salihli*, 2011, s. 127-143 ve 57 (19 Şubat 1922 tarihli rapor).

²⁸ Ergül, *age.*, s. 385.

²⁹ Tepedelenlioğlu, “Cellat İbrahim Çavuşu Kim Öldürdü?”, *Dün-Bugün-Yarın Dergisi*.

³⁰ Akıncı, *age.*, s. 34.

daki davranışları ve varlığı ile İbrahim Ethem'e güç verirken, diğer akıncıların da dağılmamasında önemli bir etken olmuştur. Karısının düşman tarafından düzenle esir alınıp Manisa'ya gönderilmesinden sonra evhamlı bir kişi olmuştur. Büyük bir hata yapmadan zafer imdada yetişmiştir.

Çevresi işgal altında, zaman zaman düşman devriyelerinin kol gezdiği bu bölgede, Parti Pehlivan'ın da desteği sağlandıktan sonra, bölge halkına dayanılarak³¹ askeri bir örgütlenme yapılmıştır. Resmi kaynaklara göre, Haziran 1921'de Batı Cephesi Komutanlığına bağlı 3. Grup bölgesinde, 1. Süvari Tümeni emrinde üç müfreze (11, 12, 13 numaralı Akıncı Müfrezeleri) Gördes'te üç müfreze de (14, 15, 16) Demirci'de konuşlanmışlardır. Bu müfrezeler önceleri Gördes Askerlik Şubesi'ne bağlıdır. Bilahare Demirci Bölge Komutanlığı kurulunca oraya bağlanmışlardır.³² Resmi kaynaklar örgüt konusunda başkaca bilgi vermemektedirler.

Ancak, İbrahim Ethem Bey anılarında, buna benzer; fakat daha değişik bir örgütlenmeden söz etmektedir. Anılarda Akıncı Müfrezeleri, 10, 11, 12, 13 numaraları ile anılmaktadır. Sonraları 6 numaralı bir Müfreze daha kurulmuştur. Bunlara ek olarak Gönüllü Müfrezeler vardır. Bu müfrezeler atları kendileri tarafından sağlanan bölge halkı tarafından oluşturulmuştur ve askeri muafiyet tanıdığı için de rağbet görmüştür.

Akıncı Müfrezeleri, Gönüllü Müfrezeler ve Gönüllü Akıncı Müfrezeleri unvanlarının neye delalet ettiğini anlamak kolay değildir. Maaş ve orduya bağlılık ölçü olsa bile, herhangi bir yardım alamadıkları için bu ayrım sözde kalmaktadır.

Akıncı birliklerinin kuruluşları Akıncılar Yasası'nda ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Resmi kaynaklara göre ise, bu birliklerin erleri atlı olup, tüfek, tabanca, bomba ile donatılmışlardır. Güvenli gönüllülerden seçilmişlerdir. Bu birliklerin erlerine, askerlik çağında olanlara 5; çağdışı ve silahaltında olmayanlara 10 lira maaş verilmektedir. Akıncılarda da günde 10 kuruş almakta, esir başına 10-20 lira ile ödüllendirilmekte idiler. Zaman zaman düzensizlikler olmasına ve bazı komutanların halka zulüm ve pek çok gasp yapmalarına ve hatta bir seferinde tüm teşkilâtın dağılma tehlikesi geçirmesine karşın Kurtuluşa kadar bu örgütlenme İbrahim Ethem Bey'in gayretleri ile sürdürülebilmiştir.

Akıncı ve Gönüllü müfrezelerinin büyük bir kısmı bir arada gezmekle beraber yine de bölgeleri ayrılmış bulunmakta idi. Buna göre; 6 numaralı Akıncı Müfrezesi Balat, Yenice, Kırmastı; 10 numaralı Kepsut, Balıkesir; 1 numaralı Gönüllü Müfrezesi Bigadiç, Konakpınar bölgelerinden sorumlu idiler. Parti Pehlivan'ın komuta ettiği 11 numaralı müfreze Simav ve Demirci; Halil Efe'nin komuta ettiği 12 numaralı müfreze Gördes ve Salihli; Kulalı Mehmet Efe'nin komuta ettiği 2 numaralı Gönüllü Müfrezesi Kula, Eşme; Hacı Veli'nin komutasındaki 3 numaralı Müfreze Sındırgı ve Akhisar; Bakırlı Mustafa Efe'nin 4 numaralı müfrezesi Akhisar, Gelenbe; Bakırlı Ahmet Çavuş'un 5 numaralı gönüllü müfrezesi ise Kırkağaç, Soma ilçelerinden sorumlu ve görevlidirler.

³¹ Bkz. Akıncılar Yasası m. 6.

³²Rahmi Apak, *Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi*, II-4/120, 1965.

Gördes, Demirci, Selendi, Kula, Akhisar, Kırkağaç, Soma bölgelerinde görevli Akıncı ve Gönüllü Müfreze Komutanları Parti Pehlivan, Halil Efe, Sarı Mehmet, Kulalı İhsanoğlu Mehmet Efe, Hacı Bakırlı Mustafa Efe ve Bakırlı Ahmet Çavuş olarak sayılabilir.

Bu müfrezeler ile Gönüllü Akıncı Birliklerinin komutanlarının kişilikleri hakkında elimizde fazla bir bilgi bulunmamakla birlikte bazılarının küçük birer portresinin çizilmesi mümkündür.

11. Müfreze Komutanı Parti Pehlivan hakkında makalenin iki bölümünde ayrıntılı bilgi verildiği için burada yinelenmeyecektir.

12. Akıncı Müfreze Komutanı Halil Efe, Kuva-yı Seyyare'de Alay Komutanı rütbesinde olan Parti Pehlivan'ın yardımcısı görevini üstlenecek kadar temayüz etmiş bir çetecedir. Akıncılar bölgesinin önemli, ancak aynı zamanda en sorunlu kişisi Küçük Halil Efe ve Ustrumcalı Halil Efe diye anılmaktadır. Kardeşi Necip Gediz savaşında şehit olmuştur. Parti Pehlivan'ın büyük güvenine sahiptir. Pehlivan'a *Dayı* diye hitap etmektedir. Halil Efe sinirli bir adamdır. Adamlarına karşı gayet sert davranır, ufak bir olaydan dolayı arkadaşlarına silah çekmekten çekinmez bir doğaya sahiptir.

İbrahim Ethem, Küçük Halil Efe'nin korkusuzca savaştığını ve düşmana teslim olmayı hiçbir zaman aklına getirmediğini söylemektedir. "Ne zaman teklif ettimse derhal düşmana silah atmağı kabul etmiş olduğundan kendisine Çarıklı Erkâniharp adını vermişim, cesaretle ve düşmanı mağlup edecek vasıtaları bulmakta müfreze kumandanları içinde birinci idi," demektedir. Ancak hasisliği ve paraya karşı meylini de ilave etmektedir. Ailesi Makbule Hanım'ın şehit olmasından sonra tek amacı intikam olmuştur.

Halil Efe'nin hemen yanında karısı Gördes'in *Şehit Kız* Makbule Hanım'dan söz etmemek, birbirini çok zor günlerde tanıyan, yaşamlarının en güzel günlerini düşman ateşi altında, dağlarda kayalar üstünde geçiren ve birbirini ölesiye seven bu vatansaver âşıklara büyük haksızlık olacaktır. Makbule Hanım, aslen Gördesli olup, Ali Usta oğlu Abdullah'ın kızıdır. Yirmi yaşında, 1336/1920 yılında Halil Efe ile evlendirilmiştir. Cesur ve çevik bir kadındır. Siyah pantolon, ceket ve uzun bir manto giyer; ayağında daima çizme, başında da siyah başlık bulunur; sadece gözleri meydanda kalacak şekilde yüzünü örter; düşmandan alınmış güzel bir doru ata biner ve kısa bir Japon filintası taşımış.

Her zaman müfrezenin artçısı olarak kaldığı; müfrezenin çoğundan iyi ata bindiği; silahını iyi kullandığı anlatılmaktadır. Birkaç defa düşmanla müsademeye girmiş; iki defa da kocasıyla pusuya düşmüştür. Her zaman soğukkanlılığını korumuş ve acemi savaşçılara örnek olmuştur. Güvemdere ve Kukimdere (Akıncı; 1978:159) muharebelerinde yararlıkları dokunmuştur.

Kocası ile sürekli dağlarda gezmiş ve ondan ayrılmaya hiçbir zaman razı olmamıştır. Akıncıların atlarını terk etmeleri sırasında Halil Efe'nin arkadaşlarından ayrılması bu yüzden olmuştur. Parti Pehlivan bu nedenle birkaç defa Makbule Hanım'ı ortadan kaldırmağa niyetlenmiş, ancak İbrahim Ethem engellemiştir.

Bey amca, beni bırakmak istiyorlar, ben kalmayacağım, siz nerede ölürseniz, ben de orada öleceğim; fakat kalmayacağım, piyade yürüyeceğim, karlar içinde, çamurlar içinde yatacağım; fakat ayrılmayacağım; beni taziyik etmesinler, isterlerse öldürsünler. Ben kalıp da düşman eline düşmekten ise dağlarda ölmek benim için hayırlıdır. Bunun için söyle de beni bırakmasınlar.

17 Nisan 1922'de şehit düşen Makbule Hanım Akhisar ile Sındırgı arasındaki dağların en yüksek yaylası olan Koca Yayla'da gömülmüştür.

İbrahim Ethem, orduya gönderdiği 20 Şubat 1922 tarihli uzun raporunda, "Müfrezelerin Faaliyet Dereceleri ile Hizmetleri"ni de özetlemiştir. Bu rapora göre, 40 maddelik Akıncılar Yasası'na dayanarak "düşmanla devamlı surette harp eden ve düşmana hem darbe vurarak gelenekleri ile milli güçlerini gösteren müfrezelerin faaliyetleri, iyi halleri ve hareketleri ile hizmet dereceleri" kadirşinaslık olacağı düşüncesiyle sınıflandırılmıştır. İbrahim Ethem için, birinci derecede hizmet edenler Parti Pehlivan, Halil Efe, Hüseyin Çavuş, Hacı Veli, Arap Ali Osman Çavuş ve Arslan Ağa'dır. İkinci derecede Kulalı Mehmet Efe (İhsanoğlu) müfrezesi gösterilmiştir. Üçüncü derecede Bakırlı Mustafa Efe (Saçlı Efe) ve Bakırlı Ahmet Çavuş müfrezeleri vardır.

10. Müfreme Komutanı Kırmastıllı/Mustafakemalpaşalı Ahmet Nazif; 13. Müfreme Komutanı da Sarı Mehmet Efe'dir. Bir süre sonra 10. Müfrezenin bir düşman baskınında Komutanı şehid olmuş ve dağılmıştır. Müfreme mensuplarının büyük bir kısmı düşmana teslim olmuştur. Bunun üzerine 10. Müfreme adı ile yeniden kurulan Müfrezeye Arslan Ağa komutan tayin edilmiş; yeni kurulan 6. Müfreme de Ali Osman Çavuş'un komutasına verilmiştir.

13. Müfreme Komutanı Sarı Mehmet Efe, bir süre sonra eşkıyalık yapmağa başladığından, milli amaca hizmet edeceğini bildiren Bakırlı Mustafa Efe (Saçlı Efe) ile yine Bakırlı Ahmet Çavuş ondan ayrılmışlar ve kendileri Gönüllü Müfreme Komutanları olmuşlardır. Yenilerle birlikte Gönüllü Müfrezeler beşe yükselmiştir. Birinci Gönüllü Müfrezesinin Komutanı Hüseyin Çavuş, ikincisinin Kulalı İhsanoğlu Mehmet Efe, Üçüncünün Hacı Veli, dördüncünün Bakırlı Mustafa Efe, beşincinin de Komutanı Bakırlı Ahmet Çavuş'tur.

Parti Pehlivan, Kuva-yı Seyyare'de Alay Komutanı; Halil Efe de yardımcısı iken, Sarı Mehmet takım Komutanıdır. Manisa'nın Koldere köyündendir. Sarı Mehmet o dönemde de bir eşkiyadır. Savaşmaz, sadece kâra ortaktır.

Gördes Mıntıka Komutanlığının Sarı Mehmet'i ve bilhassa Tireli İsmail Efendi'yi himaye etmesi bunların gururuna dokunuyordu. Çünkü Sarı Mehmet en büyük eşkiya idi ve sırf şekavet için akıncı olmuştu. Gördes yanarken, Kapanca muharebesi yapılırken o daha bir takımlarıyla Akhisar civarında köy soyuyordu. Pehlivan bunları görüyor ve bağırarak diyordu ki: - Hükümet benden hesap sorsun; fakat Sarı Mehmet gibi Tireli gibi adamlar işime karışmasın. (Akıncı, 1978: 56)

Ayrıca Tireli İsmail ve Kadıdağlı Pehlivan da bağımsız Gönüllü Müfrezelere komuta ediyorlardı. Tireli İsmail sonraları eşkiyalığa soyunmuş ise de Kadıdağlı

Pehlivan Kurtuluş'a kadar İbrahim Ethem'in yanından ayrılmamış ve büyük yararlılıkları görülmüştür.

İhsanoğlu Mehmet Efe, Kula'lı olup, Erdil'lerdendir. Karısı Selendi'li olduğu gibi Akıncılar Bölgesi ile bağlantısı bulunduğu için Selendi bölgesinde çalışmıştır. Yanında Kulalı Yabaayak Halil, Burjoğlu Mehmet Efendi gibi kişiler vardır. Yabaayakların diğer bir oğlu da düşmanla vuruşurken şehit olmuştur. Endez Hüseyin, Terzi Ali ve pek çok Kulalı ve Selendi'li yanında savaşmışlardır. Endez Hüseyin'in karısı da Akıncılar ile gezmiştir. Kula'dan Killik Jandarma Komutanı Hüseyin ve Kako Mehmet'in kardeşi Rauf/Raif de İbrahim Ethem ile dağlarda gezmiş ve düşmana kurşun atmışlardır. Mehmet Efe'nin bir oğlu da yanlarında savaşmıştır.

İbrahim Ethem, yukarıda gördüğümüz gibi, Kulalı Mehmet'i ikinci derecede hizmet sahiplerinden saymaktadır. Bunun nedeni raporun (18) numarasında şöyle anlatılmıştır: “İkinci derecede bulunan Kulalı Mehmet Efe Neyzan/Bespınar muharebesinde yanımda bulunarak evvelce hissedilen münasip olmayan hareketlerini düzeltmiş ve talimat dairesinde hareket etmekte ve raporları alınmaktadır.”³³

Daha önceleri neler olduğunu bilmiyoruz, ancak tahmin edebiliriz. İhsanoğlu Mehmet Efe uzun günler ailesi ile birlikte Akıncılardan ayrılmamıştır. Birçok olayda yararlılıkları olmuştur. Ailesi esir alınmış; kurtarıldıktan sonra Selendi bölgesine geçmiştir. Dört ay kadar herhangi bir bilgi vermeden kaybolmuştur. İbrahim Ethem, Nisan ayında (1922) Selendi'ye gittiğinde müfrezesinin halka baskı yaptığını ve ahalinin bu nedenle müfrezeye kırgın bulunduğunu anlayınca kendisini, Selendi ileri gelenlerinin huzurunda tekdir etmiştir. Bütün öğütlerine rağmen 24 Haziran 1922'de İbrahim Ethem, yine rapor göndermediğinden dolayı yakınmaktadır.

Kurtuluş Savaşı boyunca Kula ve çevresinde düşmanla çarpışarak şehit olanların çoğu İhsanoğlu akıncılarındanır.³⁴

Sarı Mehmet'in müfrezesinde olup onunla birlikte eşkıyalık yapan, ancak, bir süre sonra pişmanlık duyan Bakırlı Mustafa Efe (Saçlı Efe) ile yine Bakırlı Ahmet Çavuş, İbrahim Ethem'in üçüncü derecede hizmet sahibi saydığı kişilerdendir.

Üçüncü derecede bulunan müfrezeler bundan üç ay evvelisine kadar şekavetle meluf ve Sarı Mehmet'in şekavetlerinin ortağı idiyeler de bunlardan Bakırlı Mustafa Efe bundan üç ay evvel nadim olmuş ve Ahmet Çavuş ile beraber Sarı Mehmet'in yanından ayrılmış ve her ikisi bir müfrezeye teşkil ederek Mustafa Efe düşmanla fevkalade çarpışmış ve o zamandan beri bir fenalığı görülmemiş olduğu gibi muntazaman raporları alınmış ve Ahmet Çavuş'un Akhisar Kurtuluş muharebesinde bulunduğu, orada yaralanan Bakırlı Mustafa'nın raporundan anlaşılmıştır.

³³ Akıncı, *age.*, s. 184.

³⁴ Öztürk, Ahmet Nural, *Katakekaumene (Yanık Yöre)*, İzmir, 1986, s. 142.

Mustafa Efe, Kırkağaç'ın Bakır kasabasında doğmuştur. Çocukluğu Bakır'da geçmiştir. Mehmet adında yoksul bir çiftçinin oğludur. O günlerde Bakır'da Rum ve Türk nüfusu yarı yarıyadır. Zenginlik Rumlardadır. 1915 yılında zengin bir Rumu öldürür ve Akhisar'ın kuzeyindeki dağlara çıkar. Gölcük'lü Uzun Ramazan adında bir eşkiyadan çeteciliği öğrenir.

Saçlı Mustafa Efe, bıyıklı, bol gür ve kabarık saçlı, uzun boylu, iri yapılı, ayaklarında sarı çizme, efe elbiseli, gümüş fişekli, çift mavzer ve çift tabanca ile gezen cesur bir adamdır. Birçok çatışmada yaralanmış ve kendisini kurtarabilmiştir.

Kaymakam İbrahim Ethem Bey, bu müfrezelerin görev bölgelerini belirledikten sonra bunlara talimat niteliğinde bir Akıncılar Yasası vermiştir.³⁵ Bu yasa 40 maddedir. Yasanın 13. Maddesi'nde, akıncı müfrezelerinin görevleri şöyle sınırlanmıştır:

- 1) Şimendifer köprülerini tahrip ve telgraf hatlarını kat ederek düşmanın muhaberatını sekteye uğratmak,
- 2) Nakliye ve posta kollarına taarruz etmek,
- 3) Düşman karakollarını basmak ve düşman kıta-i askeriyesine pusukurmak,
- 4) Düşman müfrezelerinin karaya çıkmasına, ahali-i İslâmiye'ye mezalim ikama mümanaat eylemek,
- 5) Düşmanın karadan nakliye, mevaşi [büyük baş hayvan], erzak vesair levazım toplamasını menetmek ve bilhassa ahali-i İslâmiye'ye karşı lütuf ve mülâyemetle hareket ederek efkâr-ı umumiye ve milletin teveccüh ve muhabbetini kazanmak.

Akıncılar Yasası ile bölgeye has bir "*bukuk düzeni*" kurulmaya çalışılmıştır. Düğünlerdeki sarfiyattan tuvalet yapılmasına; para toplanmasından, akıncıların barındırılmasına kadar pek çok konu düzenlenmek istenmiştir. En önemlisi "*veza bukuku*" oluşturmasıdır. Suçlar tanımlanmış, cezaları kararlaştırılmıştır (m. 33-40). Cezalar nasihat, tekdir ve darp etmek, kulak ve burun kesmek, malını müsadere ve hanesini yakmak, idam etmek şeklinde sıralanmıştır. Darp cezası için değneğin kalınlığına kadar düzenleme yapılmıştır (m. 36/son).

Garp Cephesi Komutanlığı emirlerine göre akıncıların amacı, düşmanın geride daha çok asker tutmasını sağlamak ve düşmanın halka yaptıklarına mukabele ederek halkın korunmasını sağlamaktır.³⁶ Bu amacı sağlayacak müfrezelerin ihtiyaçları orduya bildiriliyor, çalışmalarından haber veriliyordu. Ayrıca istihbarat yapılıyordu.

İbrahim Ethem kendi koyduğu Akıncılar Yasası gereğince devamlı olarak müfreme komutanlarından raporlar almış; göndermeyenleri zorlamış ve düzeni

³⁵ Akıncı, *age.*, s. 111 vd.; Ergül, *Kurtuluş Savaşında Manisa*, s. 603 vd.

³⁶ Akıncı, *age.*, s. 266.

bu raporların gönderilmesi ile sağlamaya çalışmıştır. Kendisi de yaşadığı ve gelen raporlardan öğrendiklerini orduya ve Ankara'ya raporlarla bildirmiştir.

Demirci Akıncıları kitabına göre bu raporlar Büyük Taarruz'a kadar 5 adettir. İlk rapor 17 Eylül 1921 tarihini taşımaktadır. Demirci'nin son işgalinden önceki kurtuluşundan sonraki günleri özetlemektedir.

İkinci rapor, 20 Şubat 1338/1922 tarihli dir. 18 Eylül 1921 tarihinden itibaren olayları özetlemekte; müfrezelerin durumları ile diğer çetelerin ve düşman ile işbirliği halinde olanları, halkın durumunu, düşmanın durumunu ve akıncıların ihtiyaçlarını ve önerileri içermektedir. 80 maddedir.

Üçüncü rapor, ikinci rapora ek olarak 31 Mart 1922'de yazılmıştır. Aşağı yukarı aynı içeriktedir.

Dördüncü rapor, bir ay sonraki 30 Nisan tarihini; beşinci rapor da bir ay sonraki tarihi 31 Mayıs tarihi taşımaktadır.

Gördes ve Demirci kazaları Anadolu için istihbarat açısından yaşamsal önem taşımakta idi. Ordu, bu bölgede istihbarat ağı kurmaya ve Yunanlıların işgal bölgesindeki hareketlerini bu ilçelerden kontrol etmeğe çalışıyordu. Sındırgı, Balıkesir, Salihli, Akhisar ve Alaşehir'den pazar için giden köylüler vasıtasıyla alınan haberler Gördes ve Demirci'de toplanıyor ve Ankara'ya ulaştırılıyordu. Gereken maddi olanaklar ordu tarafından sağlanmağa çalışılıyordu. Düşmanın mukabil casusluk örgütlenmesi de bu bölgede vücut buluyordu. Düşmana haber sızdıranlar, genellikle ordudan firar edenlerle işgal bölgesine sığınanlardı. "Diyebilirim ki, bunların yüzde doksanı düşmana casusluk etmiştir. En büyük saik birinci derecede menfaat ve intikam, ikinci derecede cehaleti."³⁷

İstihbarat ile görevli kişiler bazen zan altında kalıyor ve olayların dışındaki akıncıların husumetini celbediyorlardı:

6.4.1922: (...) Bugün burada çadırda yatmış Hamit Bey de geldiğinden orduya gidecek rapor bu zatın delaletiyle gönderilmişti. Bu adam hakkında muhtelif rivayet vardır. Bir kısmı Yunan casusu ve bir kısmı da milliyetperver diye tanır. Esasen kendisi Eşme'nin Mıdıklı köyünden ve halen Göre Nahiyesi Müdür vekilidir. Kendisiyle uzun boylu görüştükten sonra uyanık bir adam olduğuna ve hizmet etmek istediğine inandım.³⁸

Bu bölgedeki istihbarat örgütü Ambelas tarafından oldukça abartılı biçimde anlatılmaktadır:

Simav'da istihbarat hizmetimiz mühim bir keşifte bulunmuştur. Cephe gerisinde iki senedir Yunan işgalinde olan Türk şehir ve köylerindeki halkın elinde gizli olarak telefon malzemesi ve telefon merkezleri varmış. Yunan ordusu çekilir çekilmez, bu ordunun tahrip etmeden bıraktığı hatlara bu merkezler derhal bağlanıyormuş. Yunan işgalinde bir takım yerlerdeki gizli telefon şebekeleri Türk casuslarına ve memurlarına hizmet

³⁷ Akıncı, *age.*, s. 44.

³⁸ Akıncı, *age.* s. 222.

etmiştir. Bu meydana Simav ve Demirci arasındaki geniş mikyasta gizli telefon hattı da meydana çıkarıldı.³⁹

Yunanlılar 1921 Temmuz’unda güneyde Uşak’a kuzeyde Eskişehir ve Kütahya’ya doğru saldırıya geçerlerken, Batı Cephe Komutanlığı’ndan Yzb. Nazmi Gördes-Demirci bölgesindekilere ordunun kesin talimatını iletiyor, istihbarat örgütlenmesini yapıyordu. Yunanlılar çekilirken, farkına vardıkları haberleşme ağı böyle kurulmuş oluyordu.

Gördes’te bulunan 1. Süvari Fırkası’ndan Mülazım Niyazi, Kutsi ile Halil Efe müfrezeleri ile geride bırakılıyordu. Bunlar “*Ordu nereye giderse gitsin, isterse Sivas’a çekilsin,*” bölgeyi terk etmeyecekler ve İbrahim Ethem ile ilişkilerini sürdürecektlerdi.

İbrahim Ethem, Gördes Kaymakamlığı’na Cemil’in atanması üzerine 24 Nisan 1921’de Demirci’ye dönmüştür. Bugünlerde bölgenin bağlı olduğu Güney Cephesi Komutanlığı’na askeri işlerle ilgilenmek üzere bir komutan atanması gerektiğini yazmıştır. Bu istek üzerine Gördes-Demirci Mıntıka Komutanlığı’na Süvari Binbaşı M. Kemal atanmıştır. Tüm Akıncılar Komutanlığı’na da Jandarma Yzb.sı İsmet getirilmiştir. İsmet daha önce Kula’ya akın yapması nedeniyle konu edilmiştir. Uşak Jandarma Komutanı olması olasıdır. Kuva-yı Seyyare içinde bulunduğu için akıncılar üzerinde etkili bir isimdir.

V. Geciken Zafer ve “Akıncılar”

Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem her biri ayrı amaçla bölgede dolaşan müfrezeler ile bu müfrezelerin kumandanlarını *düzen* içinde ve köylülere zarar vermeyecek veya en az zarar verecek biçimde idare etmeye çalışmış ve bu amacında kısmen de başarılı olmuştur.

Ancak, 1922 yılının Haziran ayı girdiğinde, akıncılarda sabır ve düzen kalmamış gibidir. Özellikle Halil Efe’nin kaybı, düşmanın büyük kuvvetlerle peşlerine düşmesi ve pusuları moral bozukluğu yarattığı gibi bahar aylarında başlaması beklenen büyük taarruzdan herhangi bir haber alınamaması sorunların ortaya çıkmasının nedeni olarak kabul edilebilir.

Elbette, bu moralsizlikte Yunan propagandaları ve eylemlerinin giderek dozunu arttırmasının da büyük etkisi vardır. Pehlivan Ağa’nın karısının esir alınması ve Gördes İşgal Komutanı’nın “*Beklediğimiz Bahar Taarruzu olmayacak*” anlamındaki sözleri bu bağlamda güzel bir örnektir. Nitekim bu hareketten sonra o güne kadar kahramanca direnen Pehlivan vehimli bir kişiliğe bürünmüştür.

Bir yıl önceki kışta dağlarda çekmiş oldukları sıkıntıları, 1922-23 kışında çekmek endişesi yanında sığınacakları köy halkının yardım etmekte zorlanabileceğini de eklemek gerekmektedir.

³⁹ Ambelas, Dimitri Timoleondos, *Yeni Onbinlerin İnişi*, Askeri Matbaa, 1943, s. 105.

Bunun yanında bir kısım akıncı da köylerden biran önce büyük talanlar yaparak kendileri için gelecek sağlamağı düşünmeğe başlamışlardır. İbrahim Ethem, orduya yazdığı 31 Mayıs 1922 tarihli raporda bu konuda şöyle demektedir:

İşgalin uzaması, düşmanın ve düşman yordakçılarının propagandası neticesi olarak müfrezelerimizin bazılarının, maatteessüf vazife-i vataniyelerini unutarak şahsi menfaatlerinin teminine çalışmakta oldukları görülmektedir.

Bugünlerde doğuda, Anadolu'nun ortasında, Ankara'da ise emsalsiz bir gizlilik ve sabırla Büyük Taarruz'un hazırlıkları yapılmakta idi. Büyük Taarruz'un başlaması ile birlikte akıncılar tekrar canlanmış, ordunun düşmanı takip hareketi sırasında büyük hizmetler yapmışlar, “kasabaları yangından, ahaliyi katliamdan kurtarmak” görevini canla başla yerine getirmişlerdir.⁴⁰

Akıncılar Yasası

Akıncıların idari ve teşkili, ilbası işleri

1 - Akıncı müfrezelerin mevcudu 25-30 kişidir. Muhit başlar da mangalardan mesuldürler.

2- Akıncıların başında fes ve sarık bulunmayıp kalpak veya başlık olur.

3- Her müfrezenin bir kumandanı, bir muavini, bir de kâtibi vardır. Her manga dört nefer ve bir onbaşıdan yani beş kişiden, her takım iki manga ile bir çavuş ki on kişiden; bir müfreze, iki takımdan yani yirmi beş kişiden veyahut iki takım ile bir karargâh mangasından yani otuz kişiden tereküp eder.

4- Kumandan, müfrezenin bütün harekât ve muamelâtından mesul olduğu gibi muavin de gayr-ı mesuliyeti haiz ve kumandanın emrine tâbi olup, kâtip de muamelât-ı kırtasiyeden, çavuşlar takımlardan, onbaşılarda mangalardan mesuldürler.

5- Müfrezelerin bu mevcudu muayyen ve zahir olan kısımdır. Her müfreze gayr-ı muayyen ve hazır olmak ve yalnız düşmana taarruz veya baskın yapılacağında müfrezeye iltihak, vesair zamanda hanesinde ikamet etmek üzere mevcudunun, lâakal dört misli veya daha ziyade bir kuvvete malik olmağa ve bu kuvveti kafiyen ihzara mecburdur.

6- Bu kuvvet kendi mıntkası kurasından ve erbab-ı namustan temin edilecek ve düşmana bu teşkilâtan kaiyyen birşey ihsas edilmeyecektir.

7- Müfreze kâtiplerinin efradın künyelerini havi ve yazdığı raporların kaydına muhassas bir defteri olacak ve muntazaman numara tahtında kayıt tutulacaktır.

8- Müfrezelerin işesi misafir suretiyle mıntkası kurasına ait ise de hiç bir zaman yemek ve yatak için beğenmemezlik gibi uygunsuz halata ictisar (cesaret) olunamaz. Zira, bu gibi halat mesuliyeti daî ve ahalinin nefretini muciptir.

⁴⁰ Ergül, *Kurtuluş Savaşında Manisa*, s. 455 vd.; Ambelas, *age.*, s. 66 ve 120 vd. ; Akıncı, *age.*, s. 307 vd.

9- Müfrezeler yaz olursa katiyyen köylerde, evlerin içinde yatamaz. Kış olduğu takdirde mecburen yatar ise de bu da müfreze köye gelir gelmez, cami civarında toplu olarak durur. Müfreze kumandanının emriyle muhtar, imam, azalar celp ve kaç yerde yatılacak ise o kadar yer tedariki için bu heyete rica ve mülâyemetle söylenir. Bu heyet ile müfreze kâtibi ve muavin efradı yerleştirir. Ve hiç bir zaman bu heyetin göstereceği yerden başka bir yer talep edilemez. Ve efrad yerleşince kumandanın bir yere girmesi ve süratle yer tedariki için ahalinin tazyiki katiyen doğru olamaz, müstacel olur ve hava da bozuk olursa efrad muvakkaten camie gider.

10- Efradın ilbası için düşmana baskın yapmak lâzımdır. Eğer düşmandan temin edilemezse her bir neferin ilbası, hayvanının nalı bir köy tarafından temin edilmek mecburiyeti hasıl olur. Fakat bu keyfiyet de yine o köyün heyet-i ihtiyariyesi ve eşrafı toplanır ve burada düşman içinde kalan akıncı müfrezelerinin hiç bir taraftan muavenet görmediklerinden bahsederek ve hissiyat-ı diniye ve milliyeleri okşanarak ilbas edilecek neferin ismini söyleyip ilbasının temini rica edilmek suretiyle olur. Bu heyet tarafından ilbası temin edildiği zaman miktarını havi bir zabıt varakası tutulur ve bu zabıt varakası kumandan tarafından hıfzedilerek ahaliye ve eşyaya mukabil kumandan, kâtip ve her neferin mensup olduğu takım ve manga kumandanı mühür ve imzalarını havi birer mazbata verilir. Ve bu mazbatalar numara tahtında kaydedilir. Aksi suretle hareket mesuliyeti müstelzimdir.

11- Hiç bir sebep ve bahane ile bir şahıstan, köy ve kasabadan para talep edilemez. Yalnız erbab-ı hamiyet ve vatanperveran tarafından teberru suretiyle müfrezeye gönderilenler müstesnadır. Bu gibi teberruatta bulunan zevata teşekkür edilmek üzere isimlerinin bildirilmesi lâzımdır.

12- Düşmandan iğtinam edilecek eşya veya saire müfreze kumandanları tarafından müsavaten efrada taksim ve yalnız üzerlerinde zuhur edecek evrak, tercüme edilmek ve orduya gönderilmek üzere bana irsal edilecek ve bunlar mühim olduğundan ziyana meydan verilmeyecektir.

Vezaif

13- Akıncı müfrezelerinin vezaifi olan şimendifer köprülerini tahrip ve telgraf hatlarını katederek düşmanın muharebatını sekteye uğratmak, saniyen nakliye ve posta kollarına taarruz etmek, sâlisen düşman karakollarını basmak ve düşman kıta-i askeriyesine pusu kurmak, râbian düşman müfrezelerinin karaya çıkmasına, ahali-i İslâmiye'ye mezalim ikaina mümanaat eylemek, hamisen düşmanın karadan nakliye, mevaşî, erzak vesair levazım toplamasını menetmek ve bilhassa ahali-i İslâmiye'ye karşı lütf ve mülâyemetle hareket ederek efkâr-ı umumiyeye ve milletin teveccüh ve muhabbetini kazanmaktan ibarettir.

14- Gaye: Ahali-i İslâmiye'nin sıyaneti ve muhafazası, düşmanın ızrarı olduğundan baskın, taarruz vesair harekâtın kasaba ve köylerden uzak mahallerde yapılması ve düşmana hiç bir fırsat verilmemesi lâzımdır.

15- Akıncılar, ahali arasındaki münazaa ve davalara, alacak, verecek, tarla, kart-koca gürültülerine katiyyen müdahale etmez, yalnız ihtiyar heyetleri huzuriyle ve

onların marifetiyle sulhen halle çalışırlar. Ve katiyyen şiddet istimal edilmez. Sulhen halledilmeyen mesail, mahallî hükümete sevk veya işgalın kalkmasına kadar tehir edilebilir. Fakat hiç bir zaman bir Müslümanın diğer bir Müslüman aleyhine olarak düşmana gidip dava eylemesine müsaade edilemez. Bu gibi hallere katiyyen mümanaat, milliyet ve diyanet iktizasıdır.

16- Akıncılar kendi mıntakalarında sirkat, şekavetin takip ve menine memur ve bu gibi efaldan şiddetle mesuldürler. Bir müfreze diğer mıntakaya geçtikçe derhal o mıntaka müfrezesine keyfiyeti ihbar ve o müfreze ile irtibat ve her iki müfreze müctemian harekete mecburdurler. Beraberce hareket ettikleri ve düşmana karşı bir harekette buldukları takdirde en kıdemli müfreze kumandanının emriyle hareket edeceklerdir.

17- Akıncı müfrezesi, düşman harakâtına ve vaziyetine göre içtima eder ve müctemian düşmana pusu veya baskın yapabilirse de kasabalarda düşmana baskın yapmak mutlaka istizana mütevakkıftır.

18- Akıncı müfrezeleri kendi mıntakalarında düşmanın bir hareketi görülürse bütün kuraya postalar vasıtasıyla ve köyden köye olmak şartıyla malûmat verdiği gibi müfrezeyi dahi haberdar eder.

19- Ordunun ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin askerîye siyasî muzafferiyetleri istihbar edilir edilmez derhal madde-i sabıkada bildirildiği veçhile kuraya ve civar müfrezelere bildirileceği gibi rapor da verilecektir.

20- Tesadüf edilecek ecnebîlere fevkalâde nezaket ve teshilât gösterilmesi vatanın menafî-i siyâsiyesindedir.

21- Namuslu ve aile-i Osmaniye'ye bilkuvve ve bilfil fenalığı görülmemiş silâhsız anâsır-ı Hıristiyanîye'ye şimdilik ilişilmemesi ve icap ederse emniyet vesikası verilmesi münasıptır.

22- Kurada nezafete ve gübrelere kaldırılarak temizlenmesine ve abdesthanesi olmayan evlere birer abdesthane yaptırılmasına fevkalade dikkat edilmek iktiza eder.

23- Ahalinin kasabalarda Hıristiyanlarla alış-veriş etmemesi için icap eden nesayihde bulunmak ve milletin kanını emen bazı muhtekirlerin köylüleri dolandırmalarına müsaade etmemek ve herkesin malını pazarlarda satmasını temin eylemek iktisat ve servet-i milliye noktasından pek mühimdir.

24- Düğünlerde yapılan uzun boylu masrafları, rakı, şarap istimalini, kumar oynanmasını menetmek ve karı oynatılmasına müsaade etmemek ahlak-ı milliye noktasından fevkalade lazımdır.

25- Müfreze efradının adet ve evamir-i diniyeye riayetle namaz kılması lazımdır. Çünkü, dinine sadık olmayan, maneviyatı bozuk olan askerin muzafferiyeti meşkuktur.

26- Kumandan ve efradın rakı içmesi, kumar oynaması, milletin malına, ırzına tasallut etmesi katiyyen memnudur.

27- Kumandan ve müfreze efradının bazı ahlaksız kadınları taht-ı nikahına alması veya karı oynatması, kumandanın müsaadesi olmaksızın tehhüle ve bir

neferin bir müfrezeden diğerine firarında istizan etmeden kabulü kezalik memnurdur.

Mevadd-ı müteferrika

28- Köprü tahrip kalıpları ve cephanе tedariki biraz müşkül olduğundan bunların sarf ve istihlakinde fevkalade kıskanç davranılması ve bir fayda temin edilmedikçe bunlar sarfedilmeyerek düşmandan iğtinama gayret edilmelidir.

29- Müfrezeye dahil olan efrad ailelerinin işe vesair işleri ve kasabalarda mahalleleri tarafından temin edilmesine ve bunun düşman tarafından hissedilmemesine dikkat edilecektir.

30- Her bir müfreme kumandanı kendi mıntakasmdaki zevat-ı mutebere vasıtasıyla civarında ve yakınındaki kasabalar eşraf-ı muteberesinden gerek düşman hakkında ve gerek usul-ü siyasiye ve askeriye hakkında malûmat derç ve sahife ve her nevi gazete celbine çalışacak ve mıntakası ve civar müfrezeleri bunlardan haberdar edilecektir.

31- Düşmanın müfrezelere yazdığı mektuplar bana gönderilecek ve istizan edilmeden cevap verilmeyeceği gibi dahilden çıkıp müfrezeye iltihak etmek isteyenler hakkında tahkikat icra ve tercüme-i halleri işar kılınarak keyfiyet istizan edilecektir.

32- Bir vaka olursa her zaman ve olmadığı takdirde her hafta ... vasıtasıyla rapor gönderilecektir.

Mevadd-ı cezaiye

33- Efradın, manga ve takım kumandanlarının cezası cürümlerinin derecesine göre olup doğrudan doğruya kumandan tarafından tatbik ve icra edilir. Her bir akıncı, amirinin emrine itaate mecburdur, itaat etmeyen birinci defasında nasihat, ikinci defasında tekdir, üçüncü defasında elinden silahı alınarak üç gün silahsız bırakılır. Tekerrür ederse ya terhis veya idam olunur. Binaenaleyh, akıncılara ceza beş nevidir:

- (1) Nasihat etmek
- (2) Tekdir eylemek
- (3) Elinden silahı almak ve silahsız bırakmak
- (4) Terhis etmek
- (5) İdam etmektir.

34- İdamı, müfreme kumandanı, muavin ve katibin mütalaasını olarak ve bir zabıt varakası tutarak efradın huzurunda ve mahall-i cürümde bizzat icra eder. Muavin ve katibin idamını hafiyen istizan ile icra edebilir. Mahalli-i müsademede firar veya düşman tarafına geçmek isteyenler bilaistizan idam edilir.

35- Müfreme kumandanlarının cezası da ikidir: Biri nasihat etmek, diğeri idam veya terhis eylemek; doğrudan doğruya müfreme kumandanlarına tarafımdan uzun boylu nasihat edilir. İsga etmezse bir defa da civar müfreme kumandanları icra-yı nasayihе memur edilir; yine ısga etmeyecek olursa kıdemli müfreme kumandanlarının ikisinin huzuriyle hakikaten muhakeme icra kılınarak netice-i muhakemede

bilahare zararı görülmeyecek bir şahsiyet olduğu anlaşılırsa terhis ve muayyen bir mahalde ikamete memur edilir. Ve muzir ve tehlikeli olursa hafiyyen idam edilir.

36- Efrad-ı ahaliye tatbik edilecek ceza da beş nevidir:

Evvela nasihat, saniyen tekdir ve darp etmek, salisen kulak ve burun kesmek, rabian malını müsadere ve hanesini ihrak etmek, hamisen de idam etmektir.

Akıncıların emrini ısga etmeyenlere evvela nasihat edilir ve tekerrür ederse ya tekdir veyahut darp edilir. Darp keyfiyeti: Bütün ahalinin huzurunda müfreze kumandanının emriyle efraddan biri tarafından icra edilir. Ve müfreze kumandanı tarafından cürmü ahaliye izah olunur. Sopanın adedi vücudunun tahammülüne göre müfreze kumandanı tarafından takdir edilirse de hiç bir zaman elli değneği tecavüz edemez: Ve sopanın kalınlığı bir parmak kalınlığından fazla olamaz.

37- Müfrezelerin gittiği istikameti ve geçtikleri mahalleri gösterenlerin birinci defa bir veya iki kulakları ile burunları kesilir, ikinci defasında malı müsadere ve hanesi ihrak, üçüncü defasında idam olunurlar. Bir veya iki kulağını veya burnunu veya hepsini birden kesmek müfreze kumandanının takdirine bırakılmıştır.

38- Düşmana arz-ı hizmetle düşmanın yanından ayrılmayanların veyahut silahının düşmana teslim ve arkadaşlarının silahlarını düşmana ihbar ve arkadaşını ızrar edenlerin emvali müsadere ve emlakı ihrak olunur. Müsadere olunan emval, müfrezenin ilbas, iâşe ve teçhizatına ve müfrezenin zararlarına sarfedilir. Bunun hesabı muntazaman tutulur. Bundan yalnız istihdam edilecek muhbir ve mutemetlere mükâfat verilir. Miktarı müfreze kumandanlarının takdirine bırakılmıştır.

39- Düşmana Türk ve Müslüman kadınlarını teslim ve ırzlarını payımal ettirenler, düşman askeriyle beraber hareket ve takibata çıkanlar, düşmana hafiyyen casusluk yapanlar, yaralı efradı düşmana haber veren ve müfrezelerin olduğu mahalli düşman askerine göstererek müfrezeleri baskına uğratanlar ve müfrezelere silah istimal edenler derhal idam edilir, idam keyfiyeti tutulacak zabıt varakası üzerine istizan ve civar köylerden lâakal bir köyün ihtiyar heyeti tarafından cürmü tesbit edilecektir. Hükm-i idam müfreze mıntakâsının en münasip mahallinde şaiben icra edilir. Yalnız icradan evvel abdest aldırıp tövbe ve istiğfar ettirmek ve vasiyetini dinlemek lazımdır, idamdan sonra göğsüne (dinine, milletine, vatanına hiyanet edenlerin cezası budur, ibret alın) fıkrası yazılarak talik olunacaktır.

40- İdam hususunda fevkalade ihtiyatla hareket etmek ve inceden inceye tahkikat yapmak ve bilhassa Türk unsuru hakkında himayekar bulunmak adalet ve milliyet iktizasındandır. Haksız olarak kimsenin incinmemesine ve bilhassa gavurcu damgasıyla lekelenmemesine dikkat edilmesini ve milletimizin bu gibi ahvalden tenzih olunmasını ve bu gayenin nazardan uzak tutulmamasını bütün kıymetli arkadaşlarımdan rica ederim.

H: Bu talimatın tatbikinden mütevellit mesuliyet bana aittir. 13 Teşrinevvel 337/20 Ekim 1921.

Akıncı Müfrezeleri Reisi

ve

Hükümeti-i Millîye Demirci Kaymakamı

İbrahim Ethem

Kaynakça

- Herodotos, *Herodot Tarihi*, Müntekim Ökmen çevirisi, Remzi Kitapevi Birinci Baskı, 1973
- Ergül, Teoman, *Mitolojide Manisa*, 2. Baskı, Kitap Atelyesi
- Etienne de la Boetie, *Gönüllü Kulluk Üzerine Söylen*, çev. Mehmet Ali Ağaoğulları, İmge Yayınevi, 2011
- Ksenofon, *Anabasis/Onbinlerin Dönüşü*, çev. Tanju Gökçöl, 1985.
- Foss, Clive, *Bizans ve Türk Dönemlerinde Sardis*, çev. Çiğdem Önal Emiroğlu, Salihli Belediye Başkanlığı Kültür Yayını, Ankara 2011
- Ergül, Teoman, *Kurtuluş Savaşında Manisa*, 2. Baskı, Kebikeç Yayınları.
- Niş/Söker, *Türk İstiklal Harbi, Büyük Taarruzda Takip Harekatı*, 1969
- Bayar, Celal, *Ben de Yazdım*, 1976
- TBMM *Gizli Celse Zabıtları*, İş Bankası Yayınları, C. I.
- Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıkeli'nin Kuşay Millîye Hatıraları*, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1967.
- Safı, Polat, “Üç Tarz-ı Çete”, *Kebikeç*, Sayı: 34
- Tekeli, İlhan ve Selim İlkin, *Ege'deki Sivil Direniş'ten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkezîyesi ve İbrahim (Tabtaklıç) Bey*, TTK Yayını, 1989.
- Eroğlu, Cengiz ve Murat Babuçoğlu, *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Salihli*, 2011
- Tepedenlioğlu, “Cellat İbrahim Çavuşu Kim Öldürdü?”, *Dün-Bugün-Yarın Dergisi*.
- Apak, Rahmi, *Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi*, II, 1965.
- Öztürk, Ahmet Nural, *Katakekaumene (Yanık Yöre)*, İzmir, 1986.
- Ambelas, Dimitri Timoleondos, *Yeni Onbinlerin İnişi*, Askeri Matbaa, 1943.

Öz: Kurtuluş Savaşı sırasında Yunan ilerleyişine karşı Manisa'da o güne kadar kanun dışı bir yaşam sürmüş olan efeler örgütlenmiş ve çete harbi teknikleriyle mücadele eden bu grupların Akıncılar Yasası adı altında belirli bir düzende tutulması sağlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Kurtuluş Savaşı, Manisa, eşkiya, efe, çete, akıncı, Akıncılar Yasası.

Resisting Raiders during the Invasion of Greek Army in Aegean Region

Abstract: The bandits who had unlawful lives in Manisa region started guerrilla war against the invaders during the Independence War. These groups of bandits were tried to be kept regular by means of Law on Raiders.

Keywords: Independence War, Manisa, bandits, raiders, Law on Raiders